

КЕНАН ГОРГУН

Д Р У Г И У Ч Е Н И К

Уредник
Корана Боровић

Наслов ориџинала
Kenan Görgün
Le Second Disciple

Фотографија на корицама
Unsplash

Copyright © 2019 Les Arènes, Paris
Copyright © 2024 Прометеј, Нови Сад

Копирање, фотокопирање, умножавање и коришћење текста у било ком облику није дозвољено без претходне писане сагласности.

This book was produced with the assistance of Wallonie-Brussels Federation
Avec le soutien de la Fédération Wallonie-Bruxelles

Објављено уз помоћ Федерација Валонија-Брисел

КЕНАН ГОРГУН

Други ученик

Превела са францускої
Љиљана Матић

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Пролог

Кад ноћу никакав талас не би набирао његову површину, канал Брисел-Шарлроа могао би личити на какав пут на који је недавно наливен катран, широки зид од црног цемента положен на земљу, пут од угљеника који пробија границе града индустријским одређењем општине Шербек на северу, испод пограничног моста Буда, величанствени свод од ливеног гвожђа чије укрштање шипки наликује на тотем, који је у прошлим временима подигао неки плашљиви народ у славу каквог Бога Паука, што се завршава на више десетина метара и држи свој народ у потчињености својим џиновским шапама.

Такав је ноћу мост Буда, који се лучно ослања на обале.

Оне су ниске, близу воде, травнате или пешчане; бушилице се одмарају, пауци скромније величине бдију над њиховим богом усред битуменских дина. Даље, у редовима и спратовима, блистају бакарни калемови као намотаји вештачких тетива намењених да опреме необуздана створења која је измислио какав демијуршки ум. На тим местима, која припадају творницама за негу и

преображавање, чак и у тај касни сат, робови Бога Паука раде под светлошћу неонских светиљки окачених на ске-ле или под светлима неког камиона који брунда очекујући свој терет.

Бог Паук и канал у свако доба захтевају да их хране.

Људи тамо размењују уморне речи; неки ходају према обалама, повлаче неколико димова из цигарете и погледом испитују дубине канала, као да их је нешто узнемиравало у тој замисли која све тврдоглаво гута. Насупрот природним воденим токовима, канал не умирује, већ подстиче на црне мисли, а честит човек се никада не задржава на његовој обали; ако то ипак учини, то значи да нешто није у реду. Тај човек из ниског сталежа, роб Бога Паука, баца своју цигарету у канал, у ком се ова, како и треба, одмах гаси; поново седа за управљач свога камиона и снажно тера мотор на кејове како би што пре кренуо пут града. Док се удаљава од Буде и његовог утицаја, ветар подиже површину канала и у њему се уз жалосну рику губи на хиљаде таласа. Човек за управљачем баца поглед у огледало са осећањем да управо из сâмог канала извире та тужбалица – од свега шта се налази у њему. Тек кад тамо даље опази куполу јутарње пијаце, он се опусти на помисао да се приближава себи сличнима.

Индустријске обале ту препуштају место уздигнутијим кејовима, са бетонским зидовима изнад којих се уздижу зелене ограде; дуж пијаце, канал вреба стотине људских бића која не живе и не спавају у исто време када и остали, наликујући једни другима под покривеним простором пијаце након заласка сунца, али по законима који нису за-

кони обичног човека. Они личе на скривене зупчанике неке машине која је сâм град, чију утробу отварају када падне ноћ, како би приступили одржавању, као што другде људи у плавим радним оделима, са заштитним кацигама и маскама, за командама бучних возила, чисте тунеле Малог Појаса и километре трачница подземне железнице или трамваја.

Јутарња пијаца носи погрешно име: то је првенствено ноћно место, за које не знају они који живе дању, где се, одмах после поноћи, уз цењкање купују и продају тоне воћа и поврћа. Док се обичан човек не помера до зоре, бакалини, пиљари и трговци увелико ходају пролазима, тргују и разговарају, једу сендвиче по пијачним бистроима, пију кафе из чаше и пуше цигарете са два прста која вире из рукавица одсечених на зглобовима како не би ометале руковање кутијама и новцем, често очију са тамним подочњацима, повијених рамена; од њиховог напора зависи да у освет дана грађани поново нађу Брисел онакав каквог су га оставили претходног дана, спремног да одговори њиховим потребама, као да се ту радило о неком природном циклусу који никоме ништа не дугује.

Због слабог јавног осветљења у тој области, канал је посебно мрачан; док одјекују жамори пијаце, велика река црне живе наставља свој тешки ток толико се утапајући у ноћ да би га неувежбано око једва приметило. Неки страни возач који долази са севера, ако је, на пример, уморан, кад његово тело тражи одмор, канал ће видети у последњем тренутку: црну рупу, неки недостатак, пролаз кроз који тмине антиматерије протичу кроз град – а ако се

умору придружи и обед праћен са превише пића, можда ће он и пробити његову ограду.

Незаинтересовани канал западније пролази поред наутичког клуба на кеју Беко, поред његових беспрекорно чистих чамаца и дуж шеталишта са округлом калдрмом, као да је на тренутак колективна самообмана учинила да његова одабрана клијентела поверује како корача дуж Азурне обале, а не бесконачне гомиле прљавштине. Потом долази локација *Тура & Такси*, одабрано место културног живота које сасвим уздиже своје зграде средњовековног изгледа поред још импресивнијег замка КБЦ;¹ похлепна архитектура – банка у недоглед, док ти се не заврти у глави, шири своје гроздасте кровове, фламанску тврђаву високих финансија, дробећи под својим јужним боком следе улице и ружне оронуте фасаде градске четврти Рибокура насељене сиромашним становништвом.

Овде, најдаље овде, на прагу доњег Моленбека, између старог прихватног центра за избеглице Малог замка и пута за Гент, читаву колективну самообману, ако је и било, разгони канал, који поново поприма свој природан изглед Зараженог Левијатана, ког су бескућници Замка дуго посматрали, надајући се да ће њихово сећање умрети тамо где умиру одрази, док се, ослоњени на ограду, суочавају са границом која је постала непрелазива за многе, што је више кретање света од Моленбека стварало кртичњак у који не треба крочити.

¹ КБЦ је белгијска финансијска групација банке и осигурања – *Прим. њрев.*

Иронија урбанизма: та граница се представља као мост бр. 9, који повезује, али нарочито *раздваја* пут за Гент и улицу Антоана Денсерта. С једне стране, продавци кич тканина, јефтиног намештаја од иверице, никабā, информатичког материјала из друге руке, ствари *Све за 1 евро* који излажу велику количину крпа у изложима, исламске књижаре, јавни телефони које спонзорише мрежа Лика и раде на кованице, кебаби, радње са живинским месом и месаре халал, густ саобраћај, пешаци на улици који прелазе ивицу плочника на уском и вијугавом булевару Барбес; са друге стране, улица Антоана Денсерта, њени барови Браво, њен Свакодневни хлеб, њени ресторани *slow food*, њене добре адресе где се може појести добар јастог, њени излози стилиста, њени богато субвенционисани фламански културни центри, њене међународне књижаре где се најбоље издаваштво налази на тезги – тако се одвија живот у отменом свету, без мане, до Берзе и пешачке градске четврти у центру града. Почев од моста бр. 9, од скривеног места на коме се очекује смрт канал постаје стуб, потискивач, жила куцавица у епидерму града, осуђена вена из које тече жуч подела.

Када се види та географија која је талац на лошој речној страни, заклели бисмо се да, из својих дубина у којима меша градске паразите, канал шаље вирусне текућине да праве пустош. На прочељима и огољеним плочницима, краставим стаблима дрвећа које се суши у недостатку кисеоника, као и лицима и у духу становника доњег Моленбека, од трга Војвоткиње, градске четврти Манчестер, до градске четврти Курегем у Андерлехту, то је, међутим, смртоносна аура тог несрећног теснаца.

Овде канал смрди на изгорелу гуму, а плаштанице нереди прекривају његове бетонске зидове, хемијска испарења, то минерално блато које носи прљаве воде из домаћинства, санитарне отпатке, отпад са шлепова и све што становници у њега одувек бацају, као што у сопственој дубини бацамо болне успомене или мисли о самоубиству: препустити их блатном кориту канала, где ништа не би могло да живи, ни човек ни гмизавац, у тим црвљивим острвцима, од буради од горива за грејање, боца и амбалаже, упаљача који се бацају, стаклених балона оплетених врбовим прућем, пластичних кофа, истрошених зидних тапета, одвода за уље, бочица производа за домаћинство, чији разблажени састојци праве уљане локвање у којима деца из градске четврти виде дугине боје, а понекад и са каквим голубом или патком ухваћеним на лепак које канал на крају свари као што сварује све.

Сварује скинуте делове који се не могу продати, које потајно бацају гараже што се баве извозом и увозом које су освојили четврт Ливерпул, из које су отерали становнике и натерали на затварање бистроа и трговина; вари животињске масне остатке и понекад целе делове костура, буткице, тетиве, чиме се најављује близина Кланица Андерлехта, једних од најзначајнијих у земљи, где месари и одгајивачи ове ноћи започињу припреме за Празник жртвовања муслимана из Брисела и његових предграђа; сварује вреће за ђубре које један младић у тренерци и кућним папучама, опрезног ока управо у овом тренутку баца преко ограде зато што је јутрос пропустио пролазак ђубретара; сварује млаз мокраће који је млади човек по-

том подарио каналу показујући бледи лешник свога уда између бочних преграда ограде; сварује све, чак до израза ужаса који се шири на његовом лицу када, као одговор на његов млаз, непријатни смрад помера површину канала – и који канал, уместо да сварује, попут океана, почиње да одбацује. Налик подводној капсули са отворима, црни мерцедес 500 SL покривен муљевитим наслагама појављује се до линије својих предњих врата, као истурена њушка мртваг делфина.

– Је-бо те... срање – прозвижда кроз зубе млади човек одлажући своју алатку.

Олупина кола се умирује и лебди у оси његовог скамењеног погледа.

Младић се хвата за ограду, нагиње се, провлачи главу између шипки како би покушао да боље види.

Неки човек се налази за управљачем.

Надуто тело распопућено сигурносним појасом и одећом која је постала исувише тесна, његов врат надут као аутомобилска гума. Са његовог надутог лица избијају исколачене, широм отворене очи.

Немоћним очајањем мртваца, он позива младог човека.

КЊИГА ПРВА

Скрнављење

*Видео сам њолике људе како лоше живе и њолике
људе како њако добро умиру.*

Жан-Лик Годар

1

Има 8 година.

Велики је за свој узраст.

Луда коса – плава; око лобање као зупци тестере, ђаволски лоше ошишана. Није то рад неког фризера, то је кућна израда његовог оца или мајке.

Дечак има спуштена рамена.

Чак и када подигне руку да пише на табли, рамена остају спуштена и слабашна.

Слаб потиљак.

Повијена леђа.

Дечак се не држи усправно. Нису га научили.

Исто је и за математику: нису му помогли, а било му је потребно.

Исто и за француски: лоше га говори. Нико га не исправља. У његовом окружењу: сви га лоше говоре. Његови родитељи говоре лоше. А чак и када би родитељи говорили боље: да би га исправљали, требало би прво да га слушају.

Дечак је у другом разреду основне школе и понављаће.

Свој трећи разред, и њега ће такође понављати.

У четвртом, ићи ће боље.

Шести: понавља. И не почиње изнова. Напушта школу. Саопштава то својим родитељима. Родитељи га критикују, а потом се враћају својим пословима: бистро у градској четврти у старом Бриселу. Пиво на точење. Пљуге. Пикадо. Флипер. Џубокс. Суве кобасице. Фишеци воћа донетог из колибе где их још увек два пута кувају у уљу. Дечак ће често између своје 5. и 12. године, уместо оброка имати паковања чипса.

Оброка у множини: треба тачно нагласити, будући да се реч исто изговара и у једнини и у множини и да дечак „вечера“ пакете чипса у множини, између столица, табурета и ногу одраслих у бистроу, до затварања.

Због те околности, има много улица за дечака.

На почетку, улица испред бистроа.

Са другим дечацима, чији родитељи живе у бистроу близу њихове куће.

Код куће: голубарници Пет блокова, иза Берзе у центру Брисела, али један други свет за који у то време многи нису знали.

Игре лоптом, игре кликерима, дечак може да осети земљу под својим ногама. Окреће се. Не престаје. Мали дечак клизи у том кретању земље. Да не би пао, треба да се креће у истом ритму. А он, он се не миче. Зачаурио се. Заглибио се. Његова стопала не прате.

За њега и његове родитеље, нешто се не покреће у том свету.

Један старији дечак вуче се по бистроу. Игра флипер. Пије пиво. Прави „велики“: 25 година. То каже дечаку и његовим другарима.

Такође каже: „Немојте запостављати своје задатке“.

Дечак не разуме реч *зайосїављайїи*.

Велики објашњава: „Запостављати, то је кад не придајеш важност“.

Дечак каже тихим гласом: „Као родитељи...“

Велики предлаже да им помогне. Предлаже да организује активности. Мали не разумеју реч *орїанїзоваїи*.

„Припремити“, то каже велики.

Мали дечак каже: „Ти би такође могао да организујеш за нас да једемо?“

Дечак од 25 година држи реч. Ради као што ће касније чинити Абу Мектеп са децом своје четврти Моленбека. Помаже им да раде задатке. Раде то за једним столом у бистроу. Али, уз буку одраслих, музику, расправљања: тешко је не запостављати ствари у том окружењу.

Они тада своје задатке раде на клупама постављеним ниже испред Пет блокова, у двориштима која раздвајају куле са становима. Такође користе и терен за кошарку и фудбал. Дечаки већ имају навику да се тамо играју. Али, када је један велики са њима, то чини утакмице мање *зайосїављенима*, више *орїанїзованима*.

Мали дечак мање посрће при кретању земље под његовим ногама.

Једнога дана, велики и мали дечак сами су на терену за кошарку.

Четвртак је поподне. Мали је нешто болестан.

Родитељи су му рекли да батали школу, да је напусти, да је испусти.

Байалији школу, најустийији је, исјустийији је забавна помисао.^{2*}

Мали је замишљао зграду школе како виси у ваздуху. Држао је зграду међу прстима и отворио је прсте, а школа је пропала у празно. Али, родитељи су га поново запоставили. То што је био болестан, није ништа мењало: одлазити у бистро, пити пиво, говорити гласно. Малом дечаку досадило је да батали школу. Ако је то било зато да остаје сâм у голубарнику на деветом спрату у блоку Ц: изашао је.

Дрхтао је. Нос му је цурио густо и жуто. Малишан је то видео када би користио марамицу да би испразнио своје ноздрве: густо и жуто. Био је чуо како се говори да је, ако је густо и жуто, озбиљније него када је безбојно и прозирно. Његови родитељи није требало да то знају јер он није ништа рекао.

На кошаркашком терену, без партнера за игру, без лопте, а хладно му је, дечак управо мисли да баталити школу, и није баш тако забавно, у сваком случају, једног четвртка поподне када су сви други у школи коју је он баталио, испустио с висине. Велики дечак од 25 година га види. Каже му да „рђаво изгледа”. реч *изілед*: то изазива радозналост код малог. *Изілед* као у изразу *ірафийни изілед оловке*. Опет школа и опет чудна слика њега у облику оловке са графитном мином која је виша као глава на телу.

Велики каже: „Било би ти боље да се вратиш кући и да легнеш у кревет”.

² Игра речи на француском: *laisser tomber* значи напустити, али буквалан превод је испустити, пустити да падне. – *Прим. њрев.*

Мали одмахује главом.

Велики му онда предлаже да хода. Јер то ће му помоћи да му буде топло.

То је нешто што изгледа да му је важно.

Ходали су између пет и седам минута.

Сада их окужује жбуње.

Није парк, али место поред Пет блокова, са ниским дрвећем и травом која се вуче као лоше спремљена кућа. Место се осећа на пишаћку и говна. Уосталом, нема ту шта да се тражи, осим ако немате пса којег водите да се осере.

Велики каже: „Треба да се утоплиш“. Грли малог. Прво једном руком, а потом са обе. А затим се мали налази у лежећем положају. Не зна да ли је велики од њега тражио да се опружи на траву, или га је био притиснуо свом тежином како би га на то натерао. Не зна и никада неће успети да се стварно сети шта га је навело на то да се нађе опружен на трави. У сваком случају, да би га угрејао велики се на крају нашао како лежи на њему. Као вунени покривач, тежак и топао. Али после, усправља се. Мали верује да ће устати. Јако би то волео. Не воли да му велики служи као вунени покривач, тежак и топао. Није то рекао. Ништа није рекао.

Не разуме шта се догађа, док му је тешко да говори.

Велики остаје да седи на њему. Из свога положаја, дечак види раширене бутине великог. Велики приближава свој трбух његовом лицу. Великом мора да је исувише топло јер, да би му било мање вруће, он раскопчава свој опасач. Како би му било мање топло, велики вади свог ђоку. Курац му је исте величине као и он: велики стојко

са много меса. Дечак затвара очи. Види свог сопственог ђоку. Мањег, нежнијег и меканог. Велики тражи од њега да гледа. Дечак отвара очи. Буздован пред њим још је већи и тврђи. Велики га пита да ли је добро. Мали каже главом да јесте. Не усуђује се да учини нешто друго. Велики га пита да ли хоће да га окуси. Мали зна да не треба. Да се то не куса. Не једе се ђока, ни свој, ни неког другог. То није храна. Зашто би га узимао у уста. Каже не. Овога пута, устима: „Не.“ Мали осећа да се земља креће исувише брзо испод његових леђа. Осећа да посрће. Чак иако лежи, он посрће. Више не говори. Ни велики не говори. Гледа га. Љубазно, у ствари. Како га је и иначе гледао у нормално време, када су са другима, када играју кошарку, фудбал, када не запостављају своје задатке и када се организују. Мали мисли на његову љубазност.

Захваљујући њој, он се не боји онога шта се догађа, чак и када то не би требало да се дешава: велики милује свог ђоку руком. Љубазно, он се тако милује. Након неколико тренутака, мали види нешто што неће заборавити: На крају стојка великог дечака излази нека бела крема. Гушћа од онога што цури из његовог носа, али не жута. Бела као крема Нивеа, која из великог буздована излази као паста за зубе из своје тубе.

Затим велики увлачи у одећу своју алатку.

Устаје.

Велики га пита да ли хоће да се врати кући.

Мали главом каже *га* и велики га враћа до Пет блокова.

Зауставља се испред улаза блока Ц. Не иде даље.

Мали полази степеништем. Не мисли на то да позове лифт. Пење се степеницама и не погледа ниједном иза